

พิธีกรรมการแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

The marriage rites the Hmong hill tribe at Ban Huay Sai Nua, Nakornthai District, Phisanulok Province

วิชชุพงศวรรศาสตร์กุล¹ และณัฐกร หิรัญโท²

Vitchupong Worasatkul¹ and Nathakorn Hiranto²

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอพิธีกรรมการแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาขั้นตอนพิธีกรรมการแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการและการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการจากผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นและการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการศึกษาเอกสารต่าง ๆ และได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Anglysis) นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ จากผลการศึกษาพบว่า ชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนือ มีขั้นตอนพิธีกรรมการแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก โดยมีขั้นตอนสำคัญอยู่ 3 ขั้นตอนนี้ 1) ขั้นตอนแต่งงาน เป็นช่วงที่หนุ่มสาวชาวเขาเผ่าม้งศึกษาดูใจ คบหาเพื่อศึกษานิสัยซึ่งกันและกัน 2) ขั้นตอนแต่งงาน เป็นช่วงที่หนุ่มสาวชาวเขาเผ่าม้งและญาติผู้ใหญ่จัดพิธีแต่งงานตามขั้นตอนที่บรรพบุรุษได้กำหนดเอาไว้ 3) ขั้นตอนการใช้ชีวิตร่วมกัน เป็นขั้นที่หนุ่มสาวชาวเขาเผ่าม้งใช้ชีวิตร่วม หรือพร้อมในการสร้างครอบครัวร่วมกัน โดยผู้หญิงจะเตรียมกำเนิดบุตร และทำงานบ้าน ส่วนฝ่ายผู้ชายจะทำงานที่หนัก ๆ และช่วยเหลือฝ่ายผู้หญิง ดังนั้นพิธีกรรมการแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนือ เป็นวัฒนธรรมที่เก่าแก่ที่ชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านทุกคนยังอนุรักษ์สืบสานประเพณีไว้

คำสำคัญ (Keywords) : ชาวเขาเผ่าม้ง, นครไทย, บ้านห้วยทรายเหนือ, พิธีกรรมแต่งงาน

Abstract

This academic article presented to the marriage rites the Hmong hill tribe at Ban Huay sai Nua, Nokhornthai District, Phisanulok. Aimed to study to process of the

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University, Thailand; e-mail : pov11196@hotmail.com

²สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย; General Education School, Loei Rajabhat University, Thailand; e-mail : nathakorn1988@yahoo.com

marriage rites the Hmong hill tribe at Ban Huay Sai Nua, Nakornthai District, Phisanulok Province. The data collection were formal interview and informal interview from the specialist in the locality and analyzed of data from various sources to gather knowledge. Information analysis by content analysis and provided descriptive data analysis. The study indicated that the Hmong hill tribe at Ban Huay sai Nua, Nokhornthai District, Phisanulok had 3 stages important of marriage ceremony as follows 1. Pre-wedding: the young Hmong hill tribe were seeing each other's minds. 2. Wedding: the young Hmong hill tribes and relatives arranged wedding ceremony in accordance with the steps that the ancestors had set. 3. Living together: there were the step that the young Hmong hill tribes living together and women gave birth to child and worked at home and men's worked hard and helped woman. Therefore, the marriage rites the Hmong hill tribe at Ban Huay Sai Nua was an ancient culture Hmong hill tribe people at Ban Huay Sai Nua still preserves this tradition.

Keywords : Hmong, Nakhonthai, Ban Huai Sai Nuea, Wedding ritual

บทนำ (Introduction)

ในอดีตชาวเขาเผ่าม้ง อาศัยอยู่ตามธรรมชาติหรือตามภูเขา ซึ่งเขามีอาชีพทำไร่สวนมาก มีอยู่บ้างที่ทำสวนแต่ส่วนน้อย และหารายได้เล็กน้อยเพื่อจุนเจือครอบครัว ซึ่งชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าม้งจึงเป็นแบบเรียบง่าย เนื่องจากเขาได้คลุกคลีกับธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ชาวเขาเผ่าม้งเป็นชนชาติพันธุ์หนึ่งที่มีเรื่องราวด้านวัฒนธรรมที่ถือว่ามีความสำคัญต่อชนเผ่าคือ วัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนในแต่ละยุคที่คนในแต่ละสมัยสร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Vejphitak (1989 : 12- 13) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมทางด้านความเชื่อเป็นวัฒนธรรมที่คงอยู่นานที่สุดในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงความเชื่อของคน จะเป็นอย่างค่อยเป็นค่อยไป แม้เศรษฐกิจและสังคมจะเปลี่ยนไปแล้วก็ตาม ความเชื่อของคนจะคงอยู่ระยะหนึ่งเสมอ วัฒนธรรมด้านความเชื่อเคลื่อนที่ไปช้าที่สุดและยังคงหลงเหลืออยู่มากนั้นจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งวัฒนธรรมมีทั้งส่วนที่มองเห็น (วัฒนธรรมที่เป็นองค์วัตถุ) และส่วนที่มองไม่เห็น (วัฒนธรรมที่เป็นองค์ความเชื่อหรือคุณค่า) อีกทั้ง Phraya Anumanrajathon (1994 : 45-48) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม ถ้ายทอดกันได้ เอาอย่างกันได้ ซึ่งบรรพบุรุษของชาวเขาเผ่าม้งได้ถ่ายทอดเป็นมรดกจากรุ่นสู่รุ่นและมีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ อีกทั้ง วัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวเขาเผ่าม้งจัดเป็นมรดกที่ได้สืบทอดมายาวนานเช่นกัน ซึ่งบรรพบุรุษได้ปลูกฝังเยาวชนของเขาให้อนุรักษ์สืบทอด และเพื่อพัฒนากลุ่มชนของตนเอง ให้ทันสมัยเช่นเดียวกับ

ชนเผ่าอื่น ดังนั้นชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนือจึงเป็นชนเผ่าที่มีชนบทรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันไปตามสังคม

อย่างไรก็ตาม ชาวเขาเผ่าม้งที่บ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งต่างก็มีวิถีชีวิตด้านความเป็นอยู่ ด้านวัฒนธรรม การดำเนินชีวิต ความเชื่อหรือการอนุรักษ์ประเพณีของตนเองได้อย่างเหนียวแน่น ชนชาวเขาเผ่าม้งเป็นชาวเขาที่มีความร่ำรวยทางวัฒนธรรม ศิลปะ และอีกหนึ่งอย่างคือ วัฒนธรรมทางด้านจิตใจอันเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดสติปัญญาและความเจริญงอกงาม ทางด้านการศึกษาวิชาความรู้ที่ก่อให้เกิดสติปัญญา ศิลปะ และประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งที่มีการสืบทอดต่อกันมาเป็นช่วง ๆ โดยผ่านการปรับเปลี่ยน ตัดตอน เพิ่มเติม และรักษาให้คงเดิม เพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องสภาวะวิถีการดำเนินชีวิตที่มีการเคลื่อนย้ายไปตามที่ต่าง ๆ ตามเทือกเขา จากที่ราบสูงลงสู่ที่ราบลุ่มจนกลายเป็นมรดกทางสังคมที่มีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นชาวเขาเผ่าม้ง การบำรุงรักษามรดกที่กล่าวมา ชาวเขาเผ่าม้งได้ใช้ทรัพยากรแห่งวัฒนธรรมอันร่ำรวยของตนในหลายรูปแบบด้วยวิธีที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระนั้น ๆ เพื่อรักษาวัฒนธรรมของบรรพบุรุษให้คงอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ Jamlong (1989 : 7) ได้กล่าวว่าสิ่งเหล่านี้มีการสืบทอดเป็นประเพณีกันมาไม่ขาดตอนต่อเนื่องตลอดระยะอันยาวนาน บางส่วนได้ผ่านกระบวนการปรับเปลี่ยนด้วยการเพิ่มเติม ลดทอนและเปลี่ยนแปลงเพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกันสภาวะวิถีการดำรงชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งเป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษให้ยืนยาวมาจนถึงปัจจุบัน

พิธีกรรมการแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้ง

จากการที่ได้มีโอกาสเข้าไปศึกษาพิธีกรรมการแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ประเพณีแต่งงาน

ชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนือ นั้น ก็เป็นชนชาติพันธุ์หนึ่งที่มีวัฒนธรรมชนบทรรมนิยม ประเพณี ภาษาพูดเดียวกันเหมือนกับชนชาติอื่น ๆ และมีประเพณีต่าง ๆ มากมาย ซึ่งประเพณีการแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนือจะเริ่มจากหนุ่มสาวเริ่มจีบกันในช่วงอายุประมาณ 13 ปี ขึ้นไป โดยช่วงนี้ฝ่ายชายจะเริ่มมองสาว ๆ ที่ตนเองชอบและพยายามเข้าไปสนทนาด้วย โดยมากแล้วจะไปสนทนาในเวลากลางคืนช่วงประมาณ 1 ทุ่ม ถึง 4 ทุ่ม มีบ้างที่สนทนาเกินไปถึง 5 ทุ่ม หลังจากนั้นก็จะกลับมาอนที่บ้านของตนเอง ซึ่งฝ่ายชายจะไปสนทนาอย่างนี้ทุกวัน และอีกวิธีหนึ่งที่สำคัญมากสำหรับหนุ่มสาวของชาวเขาเผ่าม้งก็คือเทศกาลการเล่นปีไหมม้ง ซึ่งทั้งฝ่ายชายหนุ่มและหญิงสาวจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสวยสดงดงาม ที่ได้รับการเย็บผ้ามาตลอดทั้งปี โดยฝ่ายหญิงสาวจะเป็นคนชวนฝ่ายชายหนุ่มมาโยนลูกช่วงในวันขึ้นปีไหมม้ง จากการสัมภาษณ์ Sae-lee (27 June 2018) ได้กล่าวว่า ในอดีตนั้นลูกช่วงนิยมทำจากผ้าสีดำ แต่เยาวชนชาวเขาเผ่าม้งยุคใหม่นิยมหลากสี และเขาชอบเรียกว่า ลูกบอล และเจ้าลูกช่วงมีขนาดใหญ่กว่าลูกเทนนิสเล็กน้อย ทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายก็มาโยนลูกช่วงกัน และได้สนทนาในขนาดโยนลูกช่วงไปมานั้น ก็สนทนากัน (เริ่มจีบกัน) ระยะห่างการโยนลูกช่วงของฝ่ายหญิงและฝ่ายชายจะยืนห่างกันประมาณ 4-5 เมตร หญิงสาวที่ยัง

ไม่มีคู่จะเป็นคนเข้าไปทักขายหนุ่มที่ตนรู้จัก หรือว่าชอบ ถ้าเงินอายุก็จะบอกให้ฝ่ายแม่บ้านช่วยเอากลูกช่วงไปให้ฝ่ายหนุ่มที่ตนชอบ และยื่นลูกช่วงให้เพื่อเป็นการขอโยนลูกช่วงด้วย ถ้าฝ่ายชายพอใจในฝ่ายหญิงก็ยอมโยนลูกช่วงด้วย แต่ว่าฝ่ายชายคนใดไม่ชอบฝ่ายหญิงสาวคู่โยนลูกช่วงของตน ก็จะพยายามหาทางปลีกตัวออกไปโดยมิให้เสียมารยาท แต่ว่าบางครั้งถึงฝ่ายชายจะไม่ชอบฝ่ายหญิงในการโยนลูกช่วง ฝ่ายชายก็ยอมโยนลูกช่วงไปเรื่อย ๆ ก็มี ที่สำคัญระหว่างเล่นโยนลูกช่วงไปมาจะสนทนาไปด้วย หรือมีการเล่นเกม โดยตกลงกันว่าใครรับลูกช่วงไม่ได้ต้องเสียค่าปรับเป็นสิ่งของเครื่องประดับให้กับฝ่ายตรงข้าม หรืออาจต้องไปเลี้ยงข้าวให้ฝ่ายตรงข้าม ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้ทั้งคู่ได้พบกันและเกี้ยวพาราสีกันในเวลากลางคืน ในการเกี้ยวพาราสีจะกระทำที่บริเวณนอกบ้านของฝ่ายหญิง เพราะการเกี้ยวพาราสีในบ้านถือเป็นการผิดผี และรบกวนผู้ใหญ่ หรือเป็นการไม่ให้เกียรติญาติฝ่ายหญิง เมื่อฝ่ายชายแน่ใจว่าพ่อแม่ของฝ่ายหญิงสาวกลับหมดแล้ว ตนจะเข้าไปชิดฝาผนังบ้านข้าง ๆ ห้องนอน ของหญิงสาว แล้วกระซิบเรียก เพื่อสนทนาหรือจีบกันตามประสาของหนุ่มสาว ที่สำคัญเขาเผ่าม้งนั้นก็มีข้อห้ามที่ยึดถือกันมายาวนาน 1 ข้อ คือ จะไม่จีบหรือสนทนากับคนที่เป้นแซ่เดียวหรือว่าตระกูลเดียวกัน เพราะว่าเขาถือว่าเป็นพี่น้องกัน จะมาจีบหรือสนทนาเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียใจไม่ได้ ถือว่าผิดจารีตประเพณี

อย่างไรก็ตาม การสนทนาหรือจีบกันของหนุ่มสาวม้งนั้นก็ได้เปลี่ยนแปลงไปบ้างในยุคปัจจุบันนี้เนื่องจากหนุ่มสาวม้งได้ไปศึกษาในเมืองมากขึ้นตามลำดับ และได้ไปพบกันในเมืองบ้างสนทนกัน และชอบคบกันในขณะเรียนในเมือง หลังจากเรียนจบก็กลับมาแต่งงานที่บ้านของตนเองแล้วกลับไปทำงานในเมืองมากขึ้นนั่นเอง และเขาจะกลับบ้านเฉพาะช่วงเทศกาลต่าง ๆ เท่านั้น มีบางคนได้ไปซื้อที่ดินในเมืองและสร้างครอบครัวในเมืองเช่นเดียว ถึงแม้จะเป็นอย่างนี้แต่เขาเผ่าม้งก็ยังรักษาวัฒนธรรมการแต่งงานของเขาไว้ได้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งต่อไปจะได้กล่าวถึงพิธีการหมั้นของชาวเขาเผ่าม้งดังนี้

1.1 พิธีการหมั้น

พิธีการหมั้นของชาวเขาเผ่าม้งในอดีตจนถึงปัจจุบันนี้มีความสำคัญมาก ซึ่งเขาถึงว่าพิธีการหมั้นของชาวเขาเผ่าม้งนั้น ในอดีตจะนิยมหมั้นระหว่างญาติลูกพี่ลูกน้องต่างแซ่กัน (ซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ ของประเทศจีน) กล่าวคือ ลูกของพี่ หรือน้องชาย กับลูกของพี่ หรือน้องสาว การหมั้นจะกระทำตั้งแต่บุตรของทั้งสองฝ่ายมีอายุน้อย หรือว่าประมาณ 1 เดือน ซึ่งทางฝ่ายชายเป็นผู้ไปขอหมั้น โดยนำสิ่งของตาม ธรรมเนียมไปมอบให้บิดามารดาของฝ่ายหญิง โดยทั้งสองฝ่ายให้คำมั่นสัญญาต่อกันว่า ถ้าบุตรโตเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้วจะให้แต่งงานกัน ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิด สัญญาจะต้องเสียค่าปรับให้คู่สัญญาตามธรรมเนียมพิธีการหมั้น แต่ในปัจจุบันนี้ชาวเขาเผ่าม้งยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่ อย่างไรก็ตาม การจัดพิธีการหมั้นในลักษณะนี้พบน้อยลง แต่ว่าเขาจะจัดพิธีหมั้นในสมัยใหม่ขึ้นมาทดแทนคือจะหมั้นตอนที่หนุ่มสาวม้งชอบกัน หรือตอนที่โตแล้ว ซึ่งไม่จำเป็นต้องหมั้นตอนเด็ก ๆ เหมือนที่ผ่านเท่านั้น ซึ่งการจัดพิธีหมั้นแบบนี้มีมากขึ้นตามลำดับ

1.2 การสุ่มขอ

ในอดีตชาวเขาเผ่าม้งจะหาภรรยาให้กับบุตรชายของตน จากการสัมภาษณ์ Sae Ya (27 June 2018) ได้กล่าวว่า เมื่อมีอายุประมาณ 13-16 ปี หากรู้ว่าบุตรชายไปชอบหญิงสาวลูกของใคร พ่อแม่ก็จะแนะนำให้ลูกชายดูลักษณะการทำหน้าที่ในห้องครัว การตื่นเช้าหรือไม่ การช่วยงานบ้านพ่อแม่ของตนเอง การมีจิตใจเอื้อเฟื้อ ถึงกับต้องการไว้เป็นภรรยา ซึ่งในบางครั้งบิดามารดาถึงกับต้องจุดไหว้ผีด้วยรูป 7 ดอก และต้มไก่เช่นไหว้ผี ซึ่งจะอธิษฐานว่าขอให้บุตรชายของตนได้แต่งงานกับหญิงสาวคนนั้น ถ้าได้แต่งงานจริง ๆ ขอให้อยู่เย็นเป็นสุขร่ำรวยมีเงินมีทอง ซึ่งบิดามารดาขอให้ผีบอกดูลักษณะที่ดีของหญิงและลักษณะที่ไม่ดี โดยที่ลั่นไก่ หรือกระดุกขาไก่ที่ตนเช่นไหว้ผีว่าจะมีโอกาสได้แต่งงานหรือไม่ ถ้าหากมีลักษณะไม่เป็นมงคล บิดามารดาจะบอกให้บุตรเล็กติดต่อกับหญิงสาวคนนั้น และฆ่าไก่อีกเพื่อเช่นไหว้ผี เมื่อทราบคำทำนายของผีเกี่ยวกับหญิงคนนั้น ถ้าได้ลักษณะเป็นมงคลก็จะจัดเถ้าแก่ 2 คนไปสุ่มขอหญิงสาวคนนั้น ซึ่งในการไปสุ่มขอจะให้บุตรชายที่จะไปแต่งงานไปกับเพื่อนพร้อมกับเถ้าแก่ เพื่อให้ชายหนุ่มและหญิงสาวซึ่งจะแต่งงานได้พบปะซึ่งกันและกัน เพื่อตกลงใจขั้นสุดท้าย แต่ว่าขณะเดินทางไปสุ่มขอ ถ้ามีสัตว์ป่า เช่น งู หรือกวางเดินตัดหน้า หรือมีคนตายในหมู่บ้านที่เดินผ่าน ชาวเขาเผ่าม้งถือว่าเป็นลางร้ายมักเลิกล้มความตั้งใจที่จะไปสุ่มขอ เพราะถ้าแต่งงานไปแล้วอาจอยู่ด้วยกันไม่นาน อาจตายจากกัน หรือทำมาค้าขายไม่ขึ้น อย่างไรก็ตาม หากมีสัตว์ป่าเดินตัดหน้าถึง 2 ครั้งหรือมากกว่านั้น ก็ไม่ถือว่าเป็นลางร้าย เพราะชาวเขาเผ่าม้งเชื่อว่าสัตว์ป่าออกมาหากินโดยปกติวิสัย ชาวเขาเผ่าม้งนิยมไปสุ่มขอในเวลาเย็นหลังจากเลิกทำงาน เมื่อไปถึงบ้านหญิงสาว และได้รับเชิญเข้าไปในบ้าน เถ้าแก่ฝ่ายชายจะหยิบยาเส้นขนาดโตประมาณเท่านิ้วหัวแม่มือ มอบให้บิดามารดาของหญิงสาวคนนั้น แล้วแจ้งให้รู้ว่าลูกชายของใครต้องการอยากจะเป็นลูกชายของท่าน

ตามประเพณีวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้ง บิดามารดาของฝ่ายหญิง-ฝ่ายชายตกลงพิธีการสุ่มขอเพียง 2 คนไม่ได้ จะต้องเรียกบรรดาญาติพี่น้องมาช่วยพิจารณาตกลงใจด้วย แม้ฝ่ายญาติจะเห็นชอบด้วยแล้ว ซึ่งฝ่ายบิดามารดาของหญิงสาวจะกล่าวอ้างเหตุผลเป็นทำนองไม่รับในการสุ่มขออีกครั้งหนึ่งก็ได้ เพื่อเป็นการยืนยันว่าฝ่ายชายมีความตั้งใจอย่างแรงกล้าในการสุ่มขอหญิงสาว และทางฝ่ายบิดามารดาของหญิงสาวจะแต่งตั้งเถ้าแก่ของตนขึ้น 2 คน เพื่อตกลงพิธีการกับเถ้าแก่ของฝ่ายชาย เช่น เรื่องเงินสินสอดและขันตอนต่าง ๆ โดยเถ้าแก่ทางฝ่ายหญิงสาวจะนำเหล้า 1 ขวด และจอกดื่มเหล้า 4 ใบ ไปวางไว้บนโต๊ะที่จัดเตรียม ซึ่งอยู่ใกล้กับประตูบ้านด้านใน เถ้าแก่ทั้งสองฝ่ายจะมารวมนั่งดื่มเหล้า และเจรจากันในเรื่องการสุ่มขอ เมื่อเป็นที่ตกลงกันได้ เถ้าแก่ฝ่ายหญิงสาวจะกล่าวว่านั่งดื่มเหล้าที่ปากประตูเป็นการกีดขวางทางเดิน จึงควรย้ายไปที่อื่นจะดีกว่า จากนั้นทั้งสองฝ่ายจะย้ายโต๊ะไปนั่งข้างในบ้านแล้ว เสร็จจากตกลงกันเรื่องสินสอด และกำหนดวันแต่งงานในคืนนั้น เถ้าแก่ฝ่ายชายจะนอนค้างแรมที่บ้านหญิงสาว 1 คืน รุ่งขึ้นจึงเดินทางกลับ

ในทางตรงกันข้ามหากฝ่ายหญิงสาวปฏิเสธการสุ่มขอในครั้งนี้ เถ้าแก่ฝ่ายหญิงสาวจะย้ายโต๊ะไปดื่มเหล้ากันข้างนอกบ้าน เมื่อเหล้าหมดขวดฝ่ายชายก็จะลากลับบ้าน หากฝ่ายชายมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะสมรสกับหญิงสาว แม้จะถูกปฏิเสธการสุ่มขอไปแล้ว 1 ครั้ง ก็

พยายามไปสู้ขออีกถึง 2 ครั้ง หากไม่สำเร็จก็เลิกกันไปเอง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันนี้ชาวเขาเผ่าม้งบางหมู่บ้าน ไม่นิยมการสู้ขอแต่นิยมการขูด หรือหนีตามกัน เมื่อทำมาหากินมีเงินทองแล้วจึงไปสู้ขอ และจัดพิธีแต่งงานในคราวเดียวกัน (มีน้อยมาก ๆ)

1.3 การขูด

ในอดีตชาวเขาเผ่าม้งนิยมการแต่งงานโดยการขูดเป็นส่วนมาก จากการสัมภาษณ์ Sae-lee (27 June 2018) ได้กล่าวว่า การขูดเป็นเหมือนพิธีการอย่างหนึ่งของชาวเขาเผ่าม้งไปแล้ว การขูดนั้นจะกระทำเมื่อหญิงสาวไม่เต็มใจ ซึ่งฝ่ายชายหนุ่มจะใช้วิธีการพูดคุยกดดันให้ฝ่ายหญิงสาวออกมานอกบ้านแล้วก็ขูด โดยอาศัยเพื่อน ๆ ที่เตรียมกันมาเพื่อขูดหญิงสาว แต่ก็มีบางครั้งหญิงสาวไปร่วมบันเทิงของหมู่บ้านซึ่งก็โดนขูดไปได้เช่นกัน เช่น งานปีใหม่ม้ง งานแต่งงานของเพื่อน อย่างนี้เป็นต้น การขูดแบบนี้เป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่การแต่งงานในภายหลัง บิดาทางฝ่ายชายจะหาวิธีในการขูด และจัดหาคนไปช่วยบุตรชายของตนด้วย การขูดจะกระทำกันนอกบ้านโดยลงหญิงสาวที่ตนรักออกมานอกบ้าน เนื่องจากการขูดในบ้านชาวเขาเผ่าม้งถือว่าเป็นการผิดผี จะต้องเสียค่าปรับให้ฝ่ายบิดามารดาของฝ่ายหญิง อย่างไรก็ตาม ถ้าฝ่ายหญิงไม่ยอมไปกับฝ่ายชายหรือไม่ให้ความร่วมมือ ฝ่ายชายจะกระทำทุกวิธีทางที่จะให้ญาติช่วยเหลือตนเอง ถึงขณะแย่งชิงกันญาติผู้ใหญ่ทางของฝ่ายหญิง ซึ่งฝ่ายชายจะอ้อนวอนญาติทางของฝ่ายหญิงให้ปล่อยหญิงสาวเพื่อให้เดินทางไปอยู่ตน

เมื่อฝ่ายหญิงไปถึงบ้านของฝ่ายชายแล้ว ทางบิดามารดาของฝ่ายชายจะจัดให้อยู่ในห้องนอนเดียวกับชายหนุ่มที่ต้องการแต่งงานด้วย ในวันรุ่งขึ้นฝ่ายชายจะส่งผู้แทน 2 คน ที่ถือว่าเป็นผู้ใหญ่ทางญาติไปแจ้งให้บิดามารดาของฝ่ายหญิงทราบ และพร้อมกับอ้อนวอนมิให้มีความกังวลในบุตรสาวของตน ถึงเวลาสมควรจะมาสู้ขอ และแต่งงานในโอกาสต่อไป ผู้แทนที่ไปเจรจาจะต้องมีวาทศิลป์ในการสนทนา เพื่อชักจูงให้บิดามารดาฝ่ายหญิงเห็นชอบกับการขูดนั้น ขณะเดียวกันก็พยายามแจกยาเส้นหรือสุราให้แก่บิดามารดาฝ่ายหญิง ทำนองเดียวกับการสู้ขอ ถ้ารับยาเส้นหรือสุราก็แสดงว่าเห็นชอบด้วยในฝั่งตรงข้าม หากฝ่ายชายขูดฝ่ายหญิงไปแล้วทางฝ่ายชายไม่มาแจ้งให้บิดามารดาทราบ ชาวเขาเผ่าม้งถือว่าเป็นการผิดธรรมเนียมประเพณีต้องเสียค่าปรับตามที่ทางญาติฝ่ายหญิงขอ อย่างไรก็ตาม ถ้าฝ่ายหญิงสามารถกลับบ้านของตนได้หลังจากการขูดประมาณ 3 วัน ฝ่ายชายจะต้องถูกปรับ แต่ก็มีบางครั้งหากบิดาของหญิงสาวไม่ประสงค์จะให้บุตรสาวของตนแต่งงานกับฝ่ายชายที่มาขูดไป ก็อาจไม่ปรับและให้ส่งตัวลูกสาวคืนให้แก่ทางบิดามารดาเท่านั้น

ในปัจจุบันนี้ การขูดของชาวเขาเผ่าม้งเริ่มที่จะสูญหายไปแล้ว เนื่องจากฝ่ายหญิงที่ถูกขูดไปนั้น บางคู่มีชีวิตครอบครัวไม่สมบูรณ์ บางคู่ถูกฝ่ายชายทำร้ายร่างกายจนอยู่ไม่ได้ก็มี แต่บางคู่ก็ประสบความสำเร็จกับชีวิตคู่ ซึ่งสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปบวกกับชาวเขาเผ่าม้งเริ่มมีการศึกษาเพิ่มขึ้น ทำให้ชาวเขาเผ่าม้งมีความคิด และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป จึงทำให้พิธีการขูดเริ่มสูญหายไปบ้าง แต่ถ้ากรณีที่เป็นจริง เช่น ลูกชายของตัวเองรักชอบพอกับฝ่ายหญิงคนนั้นมาก และไม่สามารถที่จะเกลี้ยกล่อม ลูกชายของตัวเองให้ตัดใจได้ ก็จะสามารถที่จะขูดฝ่ายหญิงได้ แต่ต้องขึ้นอยู่กับว่าฝ่ายหญิงนั้นไม่มีชายหนุ่มในใจเสียก่อน หากว่าฝ่ายหญิงมีชายหนุ่มในใจแล้ว ก็จะไม่สามารถที่จะทำได้

เช่นกัน แต่เนื่องจากปัจจุบันเงินเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ หากว่าชายหนุ่มที่หญิงสาวไม่ได้รักชอบพอกัน แต่ถ้าญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิงเห็นดี เห็นงามด้วยแล้ว หญิงสาวจะไม่มีสิทธิ์เรียกร้องสิทธิ์ของตัวเองได้ เนื่องจากญาติผู้ใหญ่จะบังคับให้หญิงสาวแต่งงาน กับฝ่ายชายคนนั้นทันทีที่ไม่มีข้อแม้ใด ๆ

1.4 การหนีตามกัน

จากการสัมภาษณ์นาย Sae-lee (27 June 2018) ได้กล่าวว่า ในอดีตนั้นการหนีตามกันของฝ่ายและฝ่ายหญิงจะเกิดขึ้นบ่อยมาก ๆ เมื่อฝ่ายชายและฝ่ายหญิงได้จับกันจนเกิดความรักใคร่ชอบพอกัน แต่ฝ่ายชายไม่สามารถไปสู่ขอฝ่ายหญิงสาวแต่งงานได้ เนื่องจากขาดทุนทรัพย์ ฝ่ายชายก็จะชักชวนหญิงสาวที่ตนรักให้ไปนำเสื้อผ้าและสิ่งของต่าง ๆ ไปอยู่ที่บ้านของฝ่ายชาย พอวันรุ่งขึ้นฝ่ายชายจะส่งผู้แทนไปแจ้งให้บิดามารดาของฝ่ายหญิงทราบ เพื่อให้วิตกเรื่องลูกสาวของตนเอง เนื่องจากฝ่ายหญิงจะไปช่วยครอบครัวของสามีทำมาหากิน (นั่นหมายความว่าฝ่ายหญิงไปแต่งงานกับฝ่ายชายแล้ว) ถ้าทั้ง 2 คน สามารถหาเงินทองเพียงพอในการจัดพิธีงานแต่งงานแล้วนั้น ทางฝ่ายชายจะไปสู่ขอและจัดพิธีแต่งงานตามประเพณีของชาวเขาเผ่าม้ง การแต่งลักษณะนี้จะไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก การมีภรรยาคนที่สองของชาวเขาเผ่าม้งมักเกิดขึ้นโดยวิธีหนีตามกันนี้ เพราะเป็นการกระทำของบุคคล 2 คนเท่านั้นไม่มีญาติ หรือผู้ใหญ่เป็นพยานในการใช้ชีวิตคู่ หากว่าเกิดความล้มเหลว ในการใช้ชีวิตคู่ฝ่ายชายสามารถที่จะหาหญิงสาวคนใหม่มาแต่งงานใหม่ได้อีก แต่ต้องถือว่าชาวเขาเผ่าม้งนิยมแต่งงานด้วยวิธีนี้น้อยลง เพราะเยาวชนชาวเขาเผ่าม้งยุคใหม่จะคบหากันนานขึ้นกว่าในอดีตและเนื่องด้วยเขามีการศึกษามากขึ้นตามลำดับ มีส่วนหนึ่งนิยมแต่งงานตอนอายุ 26-30 ด้วยซ้ำ เพราะเขาใส่ใจเรื่องแต่งงานของเพื่อนหรือคนอื่น ๆ ที่แต่งงานแล้วไม่ประสบความสำเร็จ เขาเลยไม่ยอมแต่งงานตอนอายุน้อย ๆ

ภาพที่ 1 เจ้าบ่าวกำลังทำพิธีขอเข้าบ้านเจ้าสาว, ถ่ายภาพโดยนายหว่า แซ่สง

2. ขั้นตอนและพิธีงานแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้ง

ชาวเขาเผ่าม้งจะสอนให้ผู้หญิงรักนวลสงวนตัว เวลาที่หนุ่มสาวจะเกี้ยวพาราสีกัน ต้องทำกันนอกบ้าน หนุ่มสาวจะมีโอกาสได้พบกันก็ในวันปีใหม่โดยการโยนลูกช่วงกัน คู่ไหนถูกใจกันฝ่ายชายก็จะไปสู่ขอฝ่ายหญิง เป็นการให้เกียรติผู้หญิง และมีการห้ามพี่น้องตระกูลเดียวกันแต่งงานกันเอง ชาวม้งมีความเชื่อเรื่องโชดชะตา ก่อนลูกชายจะแต่งงานกับหญิงสาวคนใดพ่อแม่ฝ่ายชายจะทำพิธีเสี่ยงทายโดยการฆ่าไก่เพื่อดูลันไก่ กระดูกขาไก่ ถ้าผลออกมาบอกลักษณะไม่ดีก็จะไม่ให้แต่งงานกับหญิงคนนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องดวงชะตาเรื่องผีสงและวิญญาณอีกมากทีเดียว ทุกวันนี้ก็ยังปฏิบัติกันอยู่ (Boonmark et al., 2004 : 137)

เมื่อฝ่ายชายและฝ่ายหญิงรู้จักกันและได้จีบกันมานานที่จะตัดสินใจมาอยู่ร่วมกันเนื่องจากเกิดรักและความเข้าใจกัน ทั้ง 2 คนอยากใช้ชีวิตร่วมกัน ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะกลับมาบ้านของตนเอง และฝ่ายชายค่อยมาพาฝ่ายหญิงจากบ้านของฝ่ายหญิง โดยผ่านประตูผีบ้านของฝ่ายหญิง เพราะชาวเขาเผ่าม้งถือและเป็นวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้ง หลังจากที่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงกลับมาถึงบ้านของฝ่ายชาย พ่อ แม่ของฝ่ายชาย จะเอาแม่ไก่มาหมุนรอบศีรษะทั้งสองคน 3 รอบ เรียกว่า “หรือข้า” เป็นการต้อนรับคนทั้งสองเข้าบ้าน ซึ่งฝ่ายชายต้องแจ้งให้ญาติทางฝ่ายหญิงทราบภายใน 24 ชั่วโมง โดยจัดหาคน 2 คน เพื่อไปแจ้งข่าวให้พ่อแม่และญาติทางฝ่ายหญิงทราบ ว่าตอนนี้บุตรชายของเราได้พาบุตรสาวของท่านมาเป็นลูกสะใภ้ของเราแล้ว ท่านไม่ต้องเป็นห่วงบุตรสาว โดยคนที่ไปแจ้งข่าวนั้นคนม้งเรียกว่า “แม่โก้ง” ซึ่งทางพ่อแม่ฝ่ายหญิงจะแจ้งให้ทางฝ่ายชายว่าทราบแล้วอีก 3 วันให้ “แม่โก้ง” มาใหม่ นั้นหมายถึงว่าพ่อแม่ทางฝ่ายหญิงต้องการจัดงานแต่งงาน สมัยก่อนชาวเขาเผ่าม้งมักจะอยู่กินด้วยกันก่อนสองถึง 3 เดือน หรืออาจจะเป็นปีแล้วค่อยมาจัดงานแต่ง แต่ปัจจุบันนี้สังคมเปลี่ยนไปตามยุคเทคโนโลยี ทำให้การจัดงานแต่งงานของคนม้งได้กำหนดจัดงานแต่งงานภายใน 3 วัน เป็นที่นิยมกันในปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ Sae-lee (27 June 2018) ได้กล่าวว่า การกำหนดงานแต่งงานบางคนอาจกำหนดเมื่อมาแจ้งข่าว แต่บางคนวางแผนมาแล้วแล้วจึงมาแจ้งข่าว ซึ่งชาวเขาเผ่าม้งเรียกว่า “ กางซุน ” แต่บางคนอาจจะกำหนดหลังจากนั้นประมาณ 2-3 วัน ที่เรียกว่า “ หน่าจื่อจั้งโจ้ง ” พ่อแม่ของฝ่ายชายแม้จะไม่พร้อมแต่เมื่อทางฝ่ายหญิงต้องการก็ต้องพร้อมสำหรับจัดงานแต่งงาน เมื่อทั้ง 2 ฝ่ายพร้อมจะจัดงานแต่งงานทันที ในงานแต่งงานทางฝ่ายเจ้าบ่าวและทางฝ่ายเจ้าสาวจะผู้นำในการจัดงานแต่ง ฝ่ายเจ้าบ่าวเรียกว่า “ แม่โก้ง ส่วนฝ่ายเจ้าสาวเรียกว่า “ ป้อมิน ” ซึ่งจะทำหน้าที่ในการประสานงานทั้ง 2 ฝ่ายเพื่อให้งานนั้นดำเนินอย่างราบรื่น การที่ฝ่ายชายจะเดินทางไปบ้านของฝ่ายหญิงนั้นฝ่ายเจ้าบ่าวต้อง ฆ่าหมู 1 ตัวเพื่อเป็นการขอบคุณญาติและแขกที่มาในงานแต่งของตัวเองและก่อนจะเดินทางผู้นำของฝ่ายเจ้าบ่าวที่เรียกว่า “ แม่โก้ง ” จะสวดบทสวด ซึ่งมีเนื้อหว่า “ เราจะพาลูกบ่าวและลูกสะใภ้ของท่านไปที่บ้านของลูกสะใภ้เพื่อจัดงานแต่งงานขอให้ท่านอย่าห่วง ” ในการเดินทางนั้นฝ่ายเจ้าบ่าวประกอบด้วย

1. แม่โگیง (เต่าแก่) หน้าที่ประสานงานทั้ง 2 ฝ่าย รับผิดชอบงานทุกอย่าง
ในระหว่างจัดงานแต่งงานในครั้งนั้น ๆ

2. เจ้าบ่าว หน้าที่ ทำตามขั้นตอนพิธีกรรมชาวเขาเผ่าม้ง
3. เพื่อนเจ้าบ่าว หน้าที่ ดูแลและรับผิดชอบงานทุกอย่างร่วมกับเจ้าบ่าว
4. เจ้าสาว หน้าที่ ทำตามขั้นตอนพิธีกรรมชาวเขาเผ่าม้ง
5. เพื่อนเจ้าสาว หน้าที่ คุ่มครองดูแลเจ้าสาว
6. คนแบกข้าวมือเที่ยง หน้าที่ ดูแลข้าวมือเที่ยงของการเดินทาง

ทางฝ่ายพ่อแม่เจ้าสาวฆ่าหมูหรือฆ่าไก่ก็ได้เพื่อเป็นการขอบคุณแขกและต้อนรับ
ฝ่ายเจ้าบ่าว และจะมีการแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบ เช่น คนทำข้าว คนสับเนื้อ ในงานแต่งงาน เมื่อ
ฝ่ายเจ้าบ่าวมาถึงบ้านของเจ้าสาว “ แม่โگیง ” ทางฝ่ายของเจ้าบ่าวจะถามว่าอยู่บ้านไหม “ แม่ ปังจ้อ
เซ ” และพ่อแม่ทางฝ่ายหญิงจะตอบว่าอยู่ “ จ้อ ” และจะเปิดประตูให้เข้าบ้าน ทางฝ่ายเจ้าบ่าวจะ
คาราวะญาติ และแขกทางฝ่ายหญิงด้วยการคุกเข่าโดยมีเจ้าบ่าวและเพื่อนเจ้าบ่าวคาราวะ และ
หลังจากนั้นพักตามอริยาศัยและพ่อแม่ทางฝ่ายเจ้าสาวเตรียมอาหารเพื่อให้ฝ่ายเจ้าบ่าวรับประทาน
โดยบ้านฝ่ายเจ้าสาวมี “ กางสือ ” เป็นผู้จัดเตรียมการ ก่อนรับประทานอาหารผู้นำ

(แม่โگیง) ของฝ่ายเจ้าบ่าวจะสวดบทสวดซึ่งมีเนื้อหว่า “ เราขอขอบคุณสำหรับการ
ต้อนรับและอาหารในมื้อนี้เป็นอย่างมาก ” การสวดบทสวดนั้นเพื่อเป็นการขอบคุณที่พ่อแม่ทางฝ่าย
เจ้าสาวฆ่าหมูอย่างมีคุณค่าจากนั้นร่วมรับประทานอาหารร่วมกันและหลังจากรับประทานอาหาร
เสร็จพักตามอริยาศัย

เมื่อตักตักผู้นำทั้ง 2 คนคือ “ แม่โگیง ” และ “ ป้อมิน ” จะประสานงานกันถึงค่า
สินสอด ในสมัยก่อนค่าสินสอดเรียกว่า “ หน่าจ้อค้ำขอ ” ซึ่งหมายถึง ค่าเลี้ยงดูบุตร หรือค่าที่พ่อ
แม่ซุบเลี้ยงลูก ปัจจุบันนี้อาจจะไม่คุ้นหูและอาจไม่เป็นที่รู้จักกัน และปัจจุบันนี้ค่าสินสอดของ
ชาวเขาเผ่าม้งที่นิยมกันคือ เงินแท่ง 4 แท่ง เมื่อตกลงค่าสินสอดทั้งสองฝ่ายแล้ว “ แม่โگیง ” จะเอา
เงินให้ทางฝ่ายหญิงดูแล “ กางสือ ” จะเป็นบุคคลเก็บเงินและบอกกับพ่อแม่ทางฝ่ายหญิงว่า ฝ่ายเรา
เป็นฝ่ายเสียเปรียบเพราะฝ่ายเขาได้คน แต่ฝ่ายเราไม่ได้คนเราก็ควรจะเอาค่าสินสอดและมีการ
จ่ายเงินให้อาปา พี่สาว น้องสาว พี่ชายและน้องชาย ญาติ และแขกโดยจ่ายคนละ 200 บาท ซึ่ง
ชาวเขาเผ่าม้งเรียกว่า “ เงินเต็มจ้อ ”

หลังจากนั้นจะมีการตั้งโต๊ะโดยทั้ง 2 ฝ่าย คือทางฝ่ายเจ้าสาวและทางฝ่ายเจ้าบ่าว
ฆ่าไก่ คนละ 1 ตัว และหลังจากนั้นนำไปต้มเสร็จนำไปตั้งโต๊ะ “ แม่โگیง ” และ “ ป้อมิน ” จะสวด
บทสวดก่อนจะขึ้นโต๊ะและจะมีการดื่มเหล้า โดยที่ “ แม่โگیง ” พูดว่าเราเอาเหล้าทุกคนดื่มเนื่องจาก
ฝ่ายของเราเหลือได้ฝ่ายของท่าน และได้นำหมูมา 1 ตัวด้วย ซึ่งคนม้งนิยมนำหมูที่นำมาทำพิธี
แต่งงานต้องมีน้ำหนักไม่น้อยกว่า 80 กิโลกรัม และไม่มากกว่า 120 กิโลกรัม ส่วนความใหญ่
นั้นชาวเขาเผ่าม้งนิยมไม่น้อยกว่า 6 เมตร และความสูงไม่เกิน 8 เมตร และหลังจากนั้นทุกคนจะไป
พักผ่อนตอนเช้าทางฝ่ายเจ้าบ่าวจะจัดการฆ่าหมูที่เตรียมมาซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงที่ฝ่ายเจ้าบ่าว
รับผิดชอบ เมื่อจัดการเสร็จทางฝ่ายพ่อแม่ของฝ่ายเจ้าสาวจะจัดการสับเนื้อและต้ม เมื่อต้มเสร็จพ่อ

แม่ทางฝ่ายเจ้าสาวจะเตรียมตั้งโต๊ะและไปเชิญญาติและแขกมารับประทาน วิธีการเชิญแขกมางานแต่งของคนม้งนิยมเชิญว่า “ลูกสาวของตนเองแต่งงานแล้วและวันนี้เป็นงานมงคลขอให้ท่านผู้มีเกียรติอยู่และอย่าเพิ่งกลับและอยู่เพื่อดื่มฉลองพิธีแต่งงาน” หลังจากแขกหรือมารับประทานอาหารเสร็จแล้วจะมีการตั้งโต๊ะใหม่มีการดื่มยาใช้สำหรับดื่มบนโต๊ะ ซึ่งยาที่ดื่มนั้นส่วนมาก คือ ใบฝรั่ง โดยที่ทางสื่อจะริมให้ แม่โขงดื่มและริมให้ ป่อมิน ดื่ม ซึ่งบนโต๊ะนั้น แม่โขงจะอยู่ตรงกลาง และทางมือซ้ายของแม่โขงคือ อากับป้า และถัดมาคือ แยก และทางมือขวานั้นคือน้อง แยกและพี่ชายบนโต๊ะนั้นจะมีการดื่มเหล้า เมื่อทางสื่อสวดบทสวดให้ แม่โขง และป่อมิน ทุกคนที่อยู่บนโต๊ะจะต้องลุกขึ้น ในการดื่มเหล้าบนโต๊ะชาวเขาเผ่าม้งถือว่าไม่ควรพูดว่า หมด เพราะถือว่าเป็นคำหยาบ หากคนที่อยู่บนโต๊ะพูดจะถูกปรับโดยการดื่มเหล้าแทน “ทางสื่อ” พูดว่า วันนี้เราจัดงานแต่งงานเจ้าบ่าวและเพื่อนเจ้าบ่าวจะคุกเข่า 2 ครั้ง เพราะการคุกเข่านั้นเป็นการแสดงความเคารพต่อแขกและคนเฒ่าคนแก่ เพราะในอดีตนั้นชาวเขาเผ่าม้งไม่มีการบันทึกเป็นลายอักษรว่า ใครแต่งงานกับใคร จึงมีการคุกเข่าเพื่อเป็นสัญลักษณ์ และให้คนที่มาในงานแต่งเป็นพยาน หากวันใดการใช้ชีวิตร่วมกันของคน 2 คนมีปัญหาขอให้คนที่มาในงานแต่งช่วยพูดให้คน 2 คนหันมารักกันต่อ และหลังจากนั้นเป็นการกินเลี้ยงโดยผู้ชายจะรับประทานก่อนและตามด้วยผู้หญิง หลังจากรับประทานอาหารเสร็จจะมีการเตรียมตั้งโต๊ะใหม่ การหันโต๊ะกลับเพราะใกล้ถึงเวลาที่ฝ่ายเจ้าบ่าวจะกลับ ทางสื่อจะเตรียมเหล้า

ซึ่งเป็นเวลาที่พ่อแม่เจ้าสาวสั่งสอนการใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างเจ้าบ่าวและเจ้าสาว และหลังจากนั้นญาติพี่น้องจะเอาของให้เจ้าสาว เช่น จาน หม้อ เสื้อผ้าและผ้าห่มเป็นต้น ทางสื่อจะเป็นคนมอบข้าวของให้เจ้าสาว จากนั้นแม่โขงจะสวดบทสวดเพื่อเป็นการขอบคุณสำหรับข้าวของก่อนสวดบทสวดจะริมเหล้าให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวและหลังจากนั้นแม่โขงจะสวดบทสวดเอวเริ่มก่อนกลับ และฆ่าไก่และห่อข้าวให้โดย ไก่ที่ฆ่านั้นจะผ่า ครึ่งตัวให้แม่เจ้าสาว และอีกครึ่งตัวให้เจ้าสาว โดยครึ่งตัวที่ให้เจ้าสาวนั้นมีหัวไก่ด้วย ส่วนข้าวที่ห่อนั้นจะผ่าเป็นสองส่วน อีกส่วนให้แม่ของเจ้าสาว และอีกส่วนให้เจ้าสาวเพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ดีต่อการใช้ชีวิตร่วมกันของเจ้าบ่าวและเจ้าสาว และจากนั้นเจ้าบ่าวและเพื่อนเจ้าบ่าวจะคุกเข่าเพื่อขอบคุณแขกและคนเฒ่าคนแก่ก่อนกลับ จากนั้นทางฝ่ายเจ้าบ่าวจะพาเจ้าสาวกลับโดยผ่านประตูผีซึ่งเป็นการจบขั้นตอนในการจัดงานแต่งที่บ้านของเจ้าสาว เป็นธรรมเนียมของคนม้งเมื่อเดินทางกลับครึ่งทางจะมีการรับประทานอาหาร เพื่อเส้นไหว้เจ้าที่เจ้าทาง และเมื่อเดินทางถึงบ้านเจ้าบ่าวแม่โขงจะบอกว่า เราได้พาเจ้าบ่าวและเจ้าสาวไปจัดงานแต่งงานที่บ้านฝ่ายเจ้าสาวเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนั้นเจ้าบ่าวและเพื่อนเจ้าบ่าวจะคุกเข่าคาราวะเพื่อขอบคุณพ่อแม่และแขกที่มาร่วมงานแต่งที่บ้านเจ้าบ่าว ขอบคุณทุกคนที่มาช่วยงานในงานแต่งงานครั้งนี้จากพิธีภักดิ์ชาวเขา (Online Manager, 2018)

3. การใช้ชีวิตร่วมกัน

อดีตที่ผ่านแล้วส่วนใหญ่แล้วชาวเขาเผ่าม้งจะเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ ฉะนั้นเมื่อคู่บ่าว-สาวยินดีพร้อมใจแต่งงานด้วยกัน ผู้หญิงชาวเขาเผ่าม้งที่แต่งงานแล้วส่วนใหญ่จะต้องเตรียมตัวเพื่อที่จะให้กำเนิดบุตร ผู้หญิงชาวเขาเผ่าม้งจะต้องทำงานทุกชนิดและตื่นนอนตั้งแต่เวลา 04.00-

05.00 น. เพื่อมาทำหน้าที่ตอนเช้า เช่น ตักน้ำ ต้มน้ำ หุงหาอาหารให้สมาชิกในบ้านรับประทาน พร้อมทั้งจัดหาอาหารให้สัตว์เลี้ยงด้วย เช่น หมู ไก่ ม้า เป็นต้น พอฟ้าสว่างแล้วต้องเตรียมตัวเพื่อไปทำไร่ เช่น ถางหญ้า หรือเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ปลูกไว้ในไร่หรือ หากวันไหนไม่มีงานที่ไร่ก็ต้องทำงานอยู่กับบ้าน เช่น ปักผ้า เลี้ยงลูก ดูแลคนแก่ เป็นต้น ส่วนฝ่ายชายที่เป็นสามีจะสบายมากกว่าคือ นั่งพักผ่อน นอนหรือสนทนากับแขก และคอยช่วยเหลือภรรยาบ้าง ผู้หญิงชาวเขาเผ่าม้งมักต้องทำงานหนักกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะงานบ้าน ซึ่งในอดีตฝ่ายชายชาวเขาเผ่าม้งถือว่าได้ซื้อผู้หญิงมาทำหน้าที่ในบ้าน ดังนั้น ผู้หญิงชาวเขาเผ่าม้งที่แต่งงานจึงเปรียบได้ว่าเหมือนคนรับใช้ แต่ในปัจจุบันนี้การอยู่ร่วมกันของสามีและภรรยาชาวเขาเผ่าม้งยุคนี้ก็เริ่มเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมในเมืองมากขึ้น และการให้ภรรยาทำงานหนักแบบเดิมนั้นเริ่มมีน้อยลงเช่นกัน เนื่องจากชาวเขาเผ่าม้งยุคใหม่เริ่มรู้จักช่วยเหลือกันทำมาหากินร่วมกัน ฟังพาอาศัยกันมากขึ้น เพราะเขาได้รับการศึกษาตามสมัยนิยมหรืออิทธิพลจากเมืองสู่ชนบท จึงทำให้บทบาทหน้าที่เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย บางครอบครัวช่วยเหลือกันทำมาหากินด้วยกันทำให้ครอบครัวมีกินมีใช้ บางครอบครัวไม่ค่อยช่วยเหลือกันก็ไม่ค่อยมีกินมีใช้ อย่างนี้เป็นต้น

ดังนั้นจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ขั้นตอนพิธีกรรมการประเพณีแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้งในอดีต เขาถือว่ามีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในวันข้างหน้าอย่างมาก เขาจึงต้องจัดตามขั้นตอนที่บรรพบุรุษได้กล่าวไว้ ถ้าในช่วงจัดงานแต่งงานมีการกระทำผิดขั้นตอน ต้องรีบบอกกล่าวและแก้ไขทันที เพื่อความเจริญของครอบครัวทั้ง 2 ฝ่าย อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์ประเพณีเพื่อสืบต่อเยาวชนรุ่นใหม่ได้เข้าใจวัฒนธรรมอันดีงามของเขาสืบไป อย่างไรก็ตาม แต่ในยุคปัจจุบันนี้เริ่มมีพิธีกรรมการแต่งงานประเพณีของชาวเขาเผ่าเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามโอกาสและความเหมาะสม หรือความสะดวกของทั้ง 2 ครอบครัว และญาติ ๆ ด้วย เนื่องจากลูกหลานไปทำงานในเมือง เกิดชอบกันพอใจต่อกันก็จะมาแต่งงานตามประเพณีของชาวเขาเผ่าม้ง แต่แต่งงานแบบเรียบง่าย ๆ เพื่อความสะดวกในการต้องรีบกลับไปทำงานในเมืองนั่นเอง ถึงอย่างนั้นก็ตามแต่ชาวเขาเผ่าก็ยังรักษาวัฒนธรรมเดิม ๆ ที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดให้ลูกหลานได้เรียนรู้และสืบต่อเพื่อเอกลักษณ์ของชนเผ่าเอาไว้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- จุลจิรา บุญมาก และคณะ. (2547). **คติชนมั่ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์**. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมเกียรติ จ่าลอง. (2532). **รายงานการศึกษาวิจัย”เรื่องการใช้สื่อประเพณีดั้งเดิมของชาวเขา**. เชียงใหม่ : ท่าแพการพิมพ์.
- สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์. (2532). **วัฒนธรรมของชาวไทยภูเขา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพร่พิทยา.
- พระยาอนุমানราชชน. (2537). **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- นายเลม แซ่ลี, **สัมภาษณ์**. (27 มิถุนายน 2561). ปราชญ์ชาวบ้านห้วยเหนือ ด้านพิธีกรรมและการเล่น. ตำบลห้วยเฮี้ย. อำเภอนครไทย. จังหวัดพิษณุโลก.

- นายเจีย แซ่ย่า, **สัมภาษณ์**. (27 มิถุนายน 2561). ปราชญ์ชาวบ้านห้วยเหนือ ด้านประเพณีและพิธีกรรม. ตำบลห้วยเฮี้ย. อำเภอนครไทย. จังหวัดพิษณุโลก.
- นายจ่อ แซ่ลี, **สัมภาษณ์**. (27 มิถุนายน 2561). ปราชญ์ชาวบ้านห้วยเหนือ ด้านพิธีกรรมและการเล่น. ตำบลห้วยเฮี้ย. อำเภอนครไทย. จังหวัดพิษณุโลก.
- นายข้าวด้ว แซ่หว่า, **สัมภาษณ์**. (27 มิถุนายน 2561). ปราชญ์ชาวบ้านห้วยเหนือ ด้านพิธีกรรมและวัฒนธรรม. ตำบลห้วยเฮี้ย. อำเภอนครไทย. จังหวัดพิษณุโลก.
- นายโกะ แซ่ลี, **สัมภาษณ์**. (27 มิถุนายน 2561). ปราชญ์ชาวบ้านห้วยเหนือ ด้านพิธีกรรมและวัฒนธรรม. ตำบลห้วยเฮี้ย. อำเภอนครไทย. จังหวัดพิษณุโลก.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2561). “พิธีกรรมชาวเขา.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.hilltribe.org/thai/hmong/>. สืบค้น 6 สิงหาคม 2561.

Translated Thai References

- Boonmark, C. et al. (2004). **Hmong Folklore, Khok Noi Subdistrict, Khao Kho District, Phetchabun Province**. Phitsanulok: Naresuan University. [In Thai]
- Jamlong, S. (1989). **Research study report The use of traditional media of hill tribe people**. Chiang Mai: Tha Phae Printing. [In Thai]
- Online Manager. (2018). "Hilltribe Museum." [Online]. Accessible: <http://www.hilltribe.org/thai/hmong/>. Retrieving August 6, 2018. [In Thai]
- Phraya Anumanrajathon. (1994). **Comparative religions**. Bangkok: Department of Religious Affairs. [In Thai]
- Sae-lee, C. **Interview**. (27 June 2018). Huai Nuea Villages Ritual and playing. Huai Hia Subdistrict Nakhon Thai District. Phitsanulok Province. [In Thai]
- Sae-lee, K. **Interview**. (27 June 2018). Huai Nuea Villagers Ritual and culture. Huai Hia Subdistrict Nakhon Thai District. Phitsanulok Province. [In Thai]
- Sae-lee, S. **Interview**. (27 June 2018). Huai Nuea Villagers Ritual and playing. Huai Hia Subdistrict Nakhon Thai District. Phitsanulok Province. [In Thai]
- Sae Wa, C. **Interview**. (27 June 2018). Huai Nuea Villagers Ritual and culture. Huai Hia Subdistrict Nakhon Thai District. Phitsanulok Province. [In Thai]
- Sae-Ya, N. **Interview**. (27 June 2018). Huai Nuea Villagers In traditions and rituals. Huai Hia Subdistrict Nakhon Thai District. Phitsanulok Province. [In Thai]
- Vejphitak, S. (1989). **The Culture of Thai Mountain People**. Bangkok: Office of Phra Pae Phra Pittaya. [In Thai]